

מערכת ההסמכה – התעדה לכוח אדם מקצועי

פרופ' עמוס נוטע

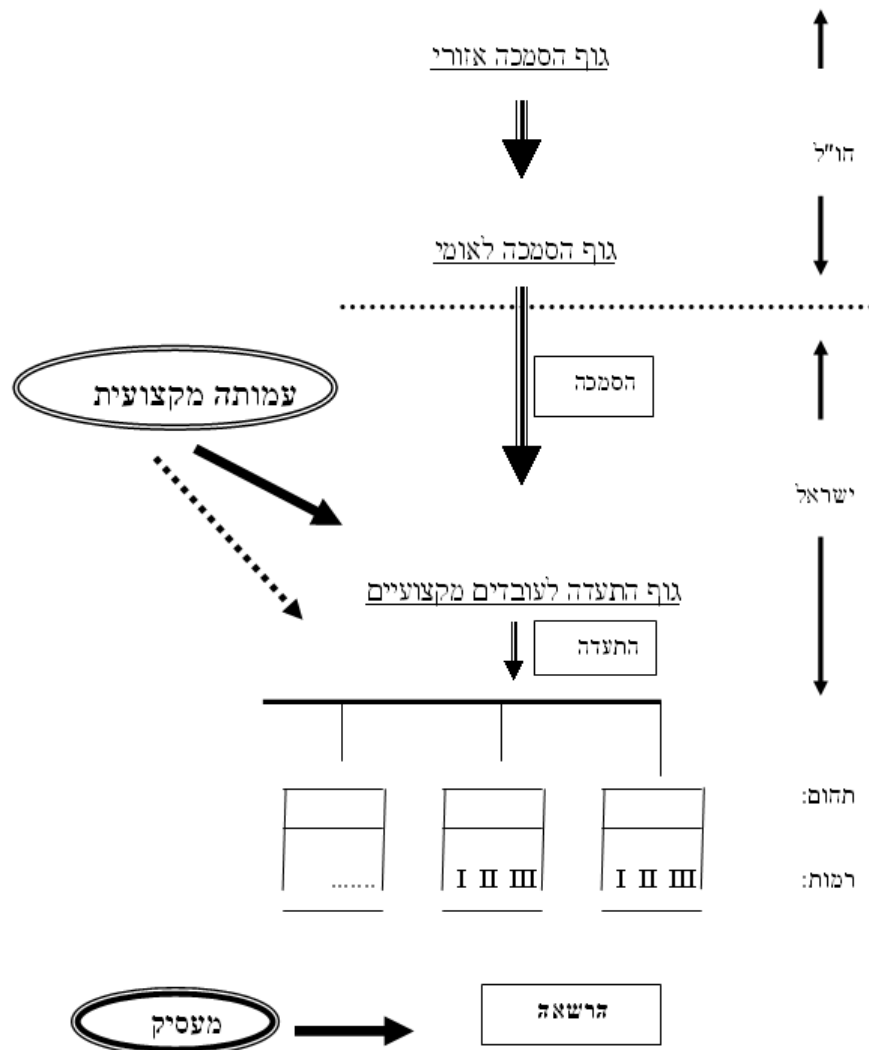
פרופ' אמריטוס, הטכניון, ראש היחידה לפיקוח בטיחות קרינה מייננת;
 יו"ר הנדסת איכות ואמינות, המכללה האקדמית כנרת;
 יו"ר אבטחת איכות ואמינות, המכון הטכנולוגי חולון

הארגון הישראלי לשימור נכסי תרבות, בשיתוף רשות העתיקות, הוועד הישראלי לאונסק"ו וגופים מרכזיים בשימור בארץ מעוניינים להסדיר את עניין היכולת המקצועית של עובדים הפועלים בנושאים המגוונים של השימור.

לקראת הכינוס והסדנא בנושא, שישתתפו בהם מומחים מבריטניה אציג תיאור קצר של מערכת ההתעדה לעובדים מקצועיים בכל התחומים המקובלת כיום בעולם. המערכת היא תבנית אשר לפיה מקימים את המערכת המתאימה לכל נושא.

התבנית הברורה והאחידה מאפשרת שקיפות ולכן גם הכרה ברמה של העובדים בעלי ההתעדה ומתן אמון בהם.

איור 1: סכמה של מערכת ההסמכה/התעדה הבינלאומית

הערה: כדי לא להכביד לא נרשמו כאן התקנים הבינלאומיים שלפיהם פועלים הגופים השונים.

להלן מובאים הסברים בדבר האלמנטים המופיעים בסכמה.

א. מערכת ההסמכה/ההתעדה

המערכת המוצגת בציור פותחה בעולם ומופעלת בתחומים מקצועיים מגוונים. המטרה שלה ליצור סדר ו"שפה משותפת" בתחומים מקצועיים מוגדרים, ובדרך זו ליצור אמון בפעולות של העובדים אשר קיבלו התעדה ע"פי סכמה זו ובתוצאות שהשיגו. גופים בינלאומיים מכירים בהתעדה מסודרת לפי סכמה זו, ויש לכך השלכות על שיתופי-פעולה, על עלויות ביטוח, על ייעוץ מקצועי, ועל קשרים מקצועיים בין מדינות וכד'. התבנית שפותחה מתאימה לעובדים מקצועיים מכל תחום, החל בתחומים טכניים הנדסיים וכלה בתחומי השירות, כולל שימור חפצים ושימור מבנים ואתרים.

ב. עמותה מקצועית

לעמותה תפקיד מכריע בהקמה של מערך ההתעדה בהפעלתו ובקיומו, והיא הנושאת באחריות המקצועית להתעדה. אי אפשר לקיים מערכת התעדה מקצועית ללא הגיבוי של עמותה מתאימה. על העמותה להיות ישות חוקית בלתי תלויה. העמותה קובעת את תחומי ההתעדה ומגדירה אותם [חלוקה לפי חומרים או לפי שיטות וכד']. כגון: קרמיקה, נייר, מבנים וכו'], את הרמות המקצועיות [לדוגמה: לבורנט, מומחה, מומחה בכיר] ואת נפח הידע [Body of Knowledge BoK], שיש לדעת בכל תחום ובכל רמה. קביעת התחומים מתבססת על הצרכים המקומיים. העמותה אחראית מבחינה מקצועית לעדכון ולשדרוג הידע המופיע ב – BoK בעבור כל תחום וכל רמה.

נוסף על כך, על העמותה לקבוע את ההשכלה ואת הניסיון הנדרשים כדי לגשת לבחינה בכל תחום ובכל רמה.

העמותה קובעת מי מחבריה יהיו הצוות המכין את בחינות ההתעדה, מי יפקח על ביצוע הבחינות ומי יבדוק אותן. חברים אלו לא ישתתפו בהדרכה, ברענון או בהוראה מקצועית של מי שניגש לבחינה ולא יהיה להם קשר לכך בדרך זו או אחרת.

העמותה מפרסמת את התחומים, את הרמות, ואת המידע הדרוש, את מועדי ההשתלמויות ואת הרענון ואת מועדי הבחינות.

הבחינות נערכות בפיקוח נציגי העמותה תחת ה"מטרייה" של גוף התעדה לכוח אדם מקצועי [בארץ הגוף הקיים הוא ISIRACERT] ע"פי התקינה המתאימה הדורשת שקיפות, אובייקטיביות ופעולה ללא משוא פנים.

העמותה דואגת להתאמה בין הדרישות שלה לדרישות של עמותות דומות בארצות אחרות כדי להגיע להכרה הדדית בהתעדות.

תהליכי הכנת הבחינות, ביצוען ובדיקתן מתועדים ומקבלים את ההסמכה מגוף הסמכה חיצוני. ISIRACERT מקבל את ההסמכה מגוף הסמכה איטלקי המאושר ע"י גוף ההסמכה האזורי של הקהילה האירופית [European Accreditation] EA.

ג. גוף התעדה

הגוף מנהל על ידי מועצת מנהלים שחברים בה נציגי העמותות המקצועיות המשתתפות בגוף ההתעדה.

גוף ההתעדה פועל על פי תקן בינלאומי. תיקוף פעולתו ואימותה על פי הדרישות נעשה ע"י גוף לאומי להסמכה, הבודק את פעולות גוף ההתעדה ונותן לו תעודת הסמכה לתקופה קצובה, ובמשך התקופה סוקר את פעולותיו באופן תקופתי. הסיקור ב ISIRACERT נערך פעם בשנה, והוא כולל גם "עדות ראייה" בעת בחינה.

גוף ההתעדה אינו יכול לקיים בחינות, אם אין לו גיבוי מקצועי של עמותה חוקית בארץ.

ISIRACERT פועלת כבר יותר מעשור, היא מגובה ע"י העמותה הישראלית לבדיקות לא הורסות ISIRANDT. הבחינות נערכות לעובדים בתחומים של שיטות לא הורסות, כגון: בדיקות רדיוגרפיה, בדיקות אולראסוניות, בדיקות זרמי ערבולת וכו', לרמות מקצועיות I ו-II בתיאום עם הארגון הבינלאומי של העמותות לבדיקות לא הורסות. הבחינה לרמה III אינה מוצעת לעת עתה בארץ.

התחומים והרמות נקבעו ע"י ISIRANDT לפי הצרכים של התעשייה בארץ. אם עובד בארץ מעוניין בהתעדה בתחום או ברמה שאינם מוצעים ע"י העמותה הישראלית, עליו לפנות לגוף התעדה בחו"ל שמוצעת בו הבחינה הרצויה לו. חתימה של עובד אשר נבחן ב- ISIRACERT וקיבל ממנה התעדה על תעודת בדיקה קבילה בכל המדינות המשתתפות במערכת ההסמכה או ההתעדה הבינלאומית.

ד. גוף הסמכה

הגוף פועל על פי תקן בינלאומי, הוא נבדק ועובר מבדק תקופתי ע"י גוף הסמכה אזורי. בכל מדינה יכול להתקיים גוף הסמכה אחד בלבד. גוף זה הוא של המדינה והוא פועל על פי חוק, כלומר קיימת חבות של המדינה בעניין פעילותו בגבולות המדינה. בארץ קיים גוף הסמכה ע"פ חוק מ- 1997 ופעילותו מוגבלת להסמכת מעבדות בדיקה וכיול. הגוף הישראלי נקרא: הרשות הלאומית להסמכת מעבדות ISIRAC. לכן כדי להסמיך את גוף ההתעדה של עובדים מקצועיים יש צורך בפנייה לגוף הסמכה חיצוני. כפי שכבר צוין גוף ההסמכה של ISIRACERT הוא גוף הסמכה מאיטליה ACCREDIA, הנבדק ע"י גוף ההסמכה האזורי האירופי EA.

ה. עובד שימור

עובד שימור יוכל לגשת לבחינה מקצועית ולקבל תעודה, אם יעמוד בדרישות שתקבע העמותה (ארגון המשמרים והגופים הרלוונטיים). הוא יוכל לבקש התעדה בתחומים שתגדיר העמותה, וזאת בתנאי שהוא ממלא את דרישות ההשכלה והניסיון שתקבע העמותה. התעודה ניתנת לעובד שעמד בבחינה או בבחינות [אם הוא מעוניין במספר תחומים וכשיר בהם] לתקופה קצובה בזמן [לרוב לא יותר משלוש שנים]. חידוש ההתעדה מותנה בעדכון ובשדרוג לפי הדרישות המפורסמות ע"י העמותה. העדכון המקצועי יכול להתבטא בהשתתפות בימי עיון, בסדנאות ובהשתלמויות המוכרים ע"י העמותה. לרוב, חוסר רציפות בעבודה מקצועית או חוסר עדכון גורם לכך שהעובד נדרש לגשת לבחינה המקצועית מחדש.

ו. הסמכה/התעדה

התעדה [Certification] עניינה בהקשר הנוכחי תהליך הבדיקה של השכלה, של ניסיון ושל שליטת עובד בנפח הידע BoK שנקבעו בעבור תחום מסוים ובעבור רמה מסוימת. **הסמכה** [Accreditation] עניינה בהקשר הנוכחי הבדיקה של מערכת הנהלים של ארגון ויכולתו המקצועית לבצע את הפעילויות שעליהן הוא מכריז.

ז. הרשאה [Authorization]

מקום עבודה מעסיק עובד בעל התעדה בתחום וברמה הדרושים למקום העבודה. לאחר שהעובד עובר הדרכה במקום העבודה ומראה בקיאות בדרישות שם, הוא מקבל מהמעסיק **הרשאה** לבצע פעילויות מטעם המעסיק. יש לשים לב לכך, שההרשאה קשורה למקום העבודה. כאשר עובד המקצועי משנה מקום עבודה עליו לקבל הרשאה מחדש. לעומת זאת ההתעדה היא אישית של העובד. למקום העבודה המעסיק עובד בעל התעדה מתאימה יש הביטחון שהעובד הוא בעל יכולת

מקצועית אשר נבחנה והיא ברמה המתאימה לדרישות העמותה המקצועית. הבחינה והפיקוח נערכים ע"י גוף התעדה הכפוף לתקנים בינלאומיים ונמצא בפיקוח של מערכת אובייקטיבית.

בכנס שיתקיים בחודש אוגוסט נעמיק במשמעויות של תפקידי העמותה ובתפקידי הגופים האחרים. אני תקווה שהמאמץ יעצים את יכולתה של ישראל בנושאי השימור ויקנה לה מעמד נכבד בקהילה העולמית.

בשאלות ניתן לפנות ל amos.notea@gmail.com